

Hållbar avfallshantering: Projekt 5

"Same same but different": sophantering ur ett socialpsykologiskt perspektiv.

Maria Andersson
Chris von Borgstede

Psykologiska institutionen
Göteborgs universitet

Källsortering: Ett socialt dilemma

- Den miljömässiga vinsten av källsortering är stor när majoriteten källsorterar, men endast marginell om bara några få gör det...
 - Ett socialt dilemma handlar om konflikten mellan egenintresse och allmänintresse:
 - att komma över barriärer och därmed källsortera (samarbeta) eller att inte göra det (att avstå från samarbete)
 - Den kollektiva nyttan av att enstaka personer källsorterar är obetydlig men uppnås då majoriteten gör en gemensam insats och källsorterar

Lågstnadshypotesen

- Miljövänliga handlingar skiljer sig åt både i termer av upplevda ekonomiska och beteendemässiga kostnader.
- Allmän och specifik miljöomsorg samt miljöattityder är viktigare prediktorer för beteenden som är mindre krävande (low-cost)
 - än för beteenden som är mer krävande eller mer kostsamma att utföra (high-cost).
- Individens subjektiva upplevelse av beteendet (upplevelsen av kostnaden att källsortera) avgör vad som kategoriseras som lågstnads- och högstnadsbeteenden.

Syftet

- Har psykologiska faktorer, som tidigare visat sig vara relaterade till miljöbeteenden, olika effekter på låg- respektive hög-kostnadsbeteenden?

Miljöomsorg

- Miljöomsorg minskar den upplevda tröskeln att agera för miljöns bästa (kollektivets bästa).
- Hypotes:
 - Föreställningar om källsorteringens konsekvenser och effekter för miljön har en större påverkan på lågkostnads- än på högkostnadssortering

Kunskap

- Avsaknad av procedurkunskap kan utgöra ett hinder för att utföra högkostnadssortering (McKenzie-Mohr, & Smith, 1999).
- Hypotes:
 - Kunskap är starkare relaterat till högkostnads- än till lågkostnadssortering.

Normer

- Normer är indirekta determinanter (som intentioner) att agera miljövänligt
- Hypoteser:
 - Personliga normer har ett högre förklaringsvärde för högkostnads- än för lågkostnadssortering
 - Sociala normer vägleder beteendet i samma utsträckning både för högkostnads- och lågkostnadssortering.

Hypoteser

Vi antar att följande faktorer påverkar:

- **Lågkostnads- mer än högkostnadssortering:**
 - Föreställning om miljömässiga konsekvenser
 - Föreställningar om effektiviteten
- **Högkostnads- mer än lågkostnadssortering:**
 - Kunskap
 - Personliga normer
- **Lågkostnads- och högkostnadssortering lika mycket:**
 - Sociala normer

Studiens tillvägagångssätt

Urval

- En postenkät skickades ut till ett slumpmässigt urval av 1,000 respondenter boende i Sverige.
- Åldern varierade mellan 20 till 65 år med en medelålder på 45 år.
- Könsfördelning: 55,5% kvinnor
- Svarfrekvens efter två påminnelser: 48% ($N=418$).

Mätinstrument: Oberoende variabler

- **Föreställningar om miljökonsekvenser**
 - Miljökonsekvenser, 5 frågor, $\alpha = .82$
 - Effektivitet, 4 frågor, $\alpha = .69$
- **Kunskap**
 - Lågkostnadskategorier (glas, papper och batterier), $\alpha = .66$
 - Högkostnadskategorier (metall, hård plast, mjuk plast och organiskt avfall) $\alpha = .79$
- **Avstånd:**
 - Kort avstånd: mindre än 500 m till sorteringsplats (45%)
 - Långt avstånd: över 500 m till sorteringsplats (55%)
- **Normer:**
 - Personliga normer, 4 frågor, $\alpha = .84$
 - Sociala normer, 3 frågor, $\alpha = .71$

Mätinstrument: Beroende variabel

- Andel källsorterat lågkostnads- och högkostnadsavfall
 - **Lågkostnadsortering:**
glas, papper & batterier, $\alpha = .63$
 - **Högkostnadssortering:**
metall, hårdplast, mjukplast & organiskt hushållsavfall, $\alpha = .77$

Resultat: Hierarkisk regressionsmodell på lågkostnadssortering

Variabler	Steg 1	Steg 2	Steg 3
Miljökonsekvenser	.08	.06	.00
Effektivitet	-.20**	-.16**	-.10
Kunskap om <u>lågkostnad</u>	.37**	.36**	.35**
Distance	.00	.00	.01
Social norms	—	.15**	.11**
Personal norms	—	—	.22**
R^2 adj	.22	.24	.27

(Personliga normer medierade effektivitet, kunskap och sociala normer)

Resultat: Hierarkisk regressionsmodell på högkostnadssortering

Variabler	Steg 1	Steg 2	Steg 3
Miljökonsekvenser	.10*	.07	.02
Effektivitet	-.09	-.05	.05
Kunskap om <u>högkostnad</u>	.44**	.38**	.37**
Avstånd	.07	.08*	.09*
Sociala normer	—	.24**	.17**
Personliga normer	—	—	.35**
R^2 adj	.25	.30	.37

Personliga normer medierade kunskap och sociala normer

Results: Skillnaden mellan låg- och högkostnadssortering

<i>Variabler</i>	<i>Steg 1</i>	<i>Steg 2</i>	<i>Steg 3</i>
Miljökonsekvenser	.06	.04	-.03
Effektivitet	.03	.06	.07
Kunskap	.41**	.37**	.37**
Avstånd	.09	.09*	.10*
Sociala normer	—	.17**	.12**
Personliga normer	—	—	.24**
R^2 adj	.19	.21	.25

Personliga normer medierade sociala normer

Slutsatser/diskussion

- De prediktorer vi testade hade olika förklaringsvärde för låg- och högkostnadssortering.
 - Normer och kunskap var de två viktigaste prediktorerna för källsortering; både låg- och högkostnadssortering.
- Resultaten visade också en skillnad mellan låg- och högkostnadssortering:
 - Kunskap, avstånd och normer var starkare relaterade till hög- än för lågkostnadssortering.
 - Uppfattning om källsorteringens effektivitet för miljön förklarade mer av variansen för låg- än för högkostnadssortering.
 - Avstånd visade starkare relation till hög- än lågkostnadssortering, men i en oväntad riktning!

Slutsatser/diskussion

- Resultaten i denna studie pekar på att det mest aktiva sättet att öka källsorteringsgraden tycks vara att försöka påverka människors **personliga normer**.
 - För att undanröja hinder när det gäller högkostnadsbeteende kan däremot finansiella sanktioner samt interventioner bli nödvändiga.

